

DJUR SOM INGEN SETT UTOM VI

Pedagogiskt material för förskolor och skolor

Innehållsförteckning

Förord

Eskalopen

Kakakerna

Bipolaren

Nomadinen

Klumpantropus

Bombomen

Doranen

Celansetten

Väntansdjuren

Vadfisken

SSSCH

Quinellan

Bergets gäster

Förord

Bilderboken *Djur som ingen sett utom vi* av Ulf Stark och Linda Bondestam vann Snöbollen-priset för den bästa bilderboken 2016 och Nordiska rådets barn- och ungdomslitteraturpris 2017. Bildmuseet i Umeå och Umeå universitet producerade i samband med Snöbollen-priset utställningen *Djur som ingen sett utom vi* som Nordisk kulturkontakt sedan köpte och ställde ut på sitt specialbibliotek 11.1- 28.3.2018. Utställningen besöktes av 46 barngrupper som fick ta del i olika slags kreativa evenemang som ordnades i samarbete med den svenska lärarutbildningen vid Helsingfors universitet.

Under våren 2018 har andra årets studenter vid den svenskspråkiga lärarutbildningen vid Helsingfors universitet i en kortkurs inom dramapedagogik samt med anslag av en kurs i bildkonstens didaktik genomfört ett projekt om tolkande läsning med estetiska ingångar. Den dramapedagogiska kursen ingår i en större helhet inom Modersmålets och litteraturens didaktik. Dramapedagogik har en avgränsad men ändå betydelsefull plats i skolans vardag. Genom drama i skolan får eleven konkret uppleva hur det är att tillsammans med andra lära sig kommunicera, beskriva och berätta med röst och kropp. Drama i skolan är inte bara teater. Ett vanligt sätt att arbeta med drama i skolan är såkallade dramakonventioner. Dramakonventioner är dramapedagogikens egna redskap för att undersöka, berätta och tillsammans uppleva hur konst och kultur blir levande i den egna skolvardagen.

De konventioner som presenteras i det här pedagogiska materialet har klasslärarstuderande utvecklat för skapande verkstäder från redan kända dramakonventioner. Under arbetet har vuxna och barn tillsammans prövat på konst som tolkningsredskap kring dikter och bilder.

Verkstäderna handlar om att läsa på ett utvidgat sätt. I den nationella läroplansgrunden för årskurs 1-6 (2014) kallas det här utvidgade sättet att läsa för multilitteracitet – att läsa på flera sätt.

Det pedagogiska materialet är en form av lärarhandledning för att läsa boken *Djur som ingen sett utom vi* genom högläsning, läsa tillsammans, läsa med kroppen, läsa bilder, läsa känslor och många andra spännande sätt att läsa. I materialet finns också förslag till för- och efterarbete kring boken och utställningen. Materialet kan också användas direkt i anslutning till multilitteracitet och tolkande läsning i skolan.

Vi önskar att det här pedagogiska materialet ska inspirera småbarnspedagoger, pedagoger, lärare, kulturarbetare, elever, föräldrar och andra intresserade till glädjen att skapa tillsammans kring läsupplevelser. *Djur som ingen sett utom vi* kan skapa gemensamma lärmiljöer, gemensamma lärsituationer och läsupplevelser mellan människor och kulturinstitutioner utöver det förväntade.

Studenterna vid studieinriktningen för klasslärare, Pedagogiska fakulteten Helsingfors universitet

Hannah Kaihovirta, universitetslektor i estetiska ämnens didaktik

Mikaela Wickström, specialbibliotekarie vid Nordisk kulturkontakts specialbibliotek

Dikten *Eskalopen*

Introduktion

Eskalopen känner sig ensam. Ensamhet är ett stort problem i vårt samhälle och därför är det viktigt för elever att kunna reflektera kring temat.

Konvention

För att få veta elevernas förkunskap är det bra och fråga ifall de läst boken tidigare eller hört om den. Vad tror eleverna att boken handlar om? Det kan bra vara att man läst delar ur den men knappast hela boken.

Efter det läser du texten med inlevelse och skapar därefter en diskussion med eleverna genom öppna frågor. Till exempel: Vad betyder vattendrag? Vad är en grävsvinsgrop? Vem är *Eskalopen*? Hur känner sig *Eskalopen*? Vilka är de andra djuren? Vet de andra djuren vem *Eskalopen* är? Vilka färger finns i boken?

Om det finns extra tid kan du läsa texten på nytt genom att använda olika röster och eventuellt dramatisera scenen. Du kan även fråga eleverna med hurdan röst man kunde läsa ex. glad, ledsen.

Nu får eleverna själva visa med sin kropp ståendes (utan att använda ljud) hur de tror att *Eskalopen* känner sig. Var med som vuxen och rör er tillsammans. Innan ni prövar *Eskalopens* rörelser kan det löna sig att värma upp kroppen med att exempelvis skaka armar och ben. Sedan ber du eleverna visa hur de tror att *Eskalopen* skulle vilja känna sig. Tanken här är att komma in i *Eskalopens* känslor.

Till följande får eleverna fundera tillsammans vad man kunde göra om det kom en ny elev till deras grupp, som skulle känna sig lite som *Eskalopen*? Hur skulle man kunna göra någon glad som känner sig kanske lite ensam och utanför? Genom att exempelvis säga hej, hur mår du? Vill du leka med mig? Säga något snällt. Här får eleverna försöka koppla boken till det verkliga livet. Det finns många små saker som kan göra någon glad.

Avslutning

Avslutningsvis se på bokens sista bild där alla bokens djur dansar glatt med varandra och där också *Eskalopen* är glad och nöjd. Med bilden visar man hur glad *Eskalopen* har blivit nu, och genom detta får eleverna känna sig lyckade med övningen. Som sist tackar man eleverna och ger positiv feedback gällande deras kreativa idéer och fina lösningar.

Dikten *Kakakerna*

Material: Handdockor/mjukisdjur, stolar

Introduktion

Inled med att samlas i ring. Läs dikten om Kakakerna. Ha en samling med olika handdockor eller mjukisdjur som föreställer Kakakerna till hands. Det kan gärna vara sådana handdockor/ mjukisdjur som har liknande färger, former som de i boken. De behöver inte vara identiska med bokens karaktärer. Ge eleverna tid att berätta om handdockan/mjukisdjuret. Eleven kan även presentera sig själv. Samtala med eleverna om diktens ord, om de tolkningar de gör kring dikten. Läs dikten flera gånger. Var uppmärksam på elevernas tolkningar.

Konvention

Uppmana eleverna till att föreställa sig att de befinner sig i *Kakakernas* miljö. Läraren hjälper till att skapa stämning. Stolar eller pallar kan fungera som berg och golvet som vatten. Be nu barnen med hjälp av handdockor/mjukisdjur föreställa sig att de ger "liv" åt *Kakakerna* (handdockorna/mjukisdjuren). Be dem föreställa sig morgonbadet som i dikten. Ljudeffekter uppmuntras.

Avslutning

Samlas efter upplevelsen och samtala om *Kakakernas* egenskaper; deras beteende, levnadsvanor och känslor. Samtala om att göra saker och ting likadant som alla - eller på ett annorlunda sätt. Arbeta med att skapa paralleller till elevernas vardag och verklighet. Hur det skulle vara om alla tyckte om samma saker och hade samma hobby? Samtala till exempel om vad barnen å andra sidan har gemensamt, t.ex. lika gamla, går i samma skola osv. Pröva på den klassiska dramakonventionen, leken *Följa John* där alla ska göra så lika som möjligt som den föregående i raden. *Följa John* styrs så att en inleder med en rörelse och så ska övriga i gruppen upprepa den så lika som möjligt. Pröva också på "motsats" *Följa John*, det vill säga att ni skapar motsatsrörelser. Gärna i par. Avsluta med att samtala kring vad ni varit med om.

Dokumentera gärna (foto och/ eller video) elevernas processer med handdockor/mjukisdjur. Skapa tid och rum för att eleverna kan skriva nya kakakendikter, gärna med stöd i dokumentationen ni gjort.

Bokens bilder som konstverk på väggen.

Dikten *Bipolaren*

Introduktion

*För följande dramaövningar är det bra att ha två vuxna dramaledare och en liten grupp elever. Inför dramakonventionen är det viktigt att använda sig av fiktionskontrakt, det vill säga ett löfte om att fiktionen endast är verklig i det ögonblick man befinner sig i den. Det ska vara tryggt att kunna göra olika saker i roll. Till att börja med läses dikten *Bipolaren*. En av ledarna går i roll och den andra läser med inlevelse. Läsaren visar uppslaget för eleverna så att de kan se på bilderna under läsningen.*

Efter läsningen ställs följande frågor:

- Vad vet vi om *Bipolaren*?
- Vad gör *Bipolaren* på hösten och på våren - varför?
- Vilken av bilderna föreställer *Bipolaren* på hösten och vilken på våren - hur ser man det?

Konventioner

Dikten läses igen med pauser mellan varje stycke. Under pauserna går den ena ledaren i roll som en dansande *Bipolar*. Ledaren dansar på ett sätt som korrelerar med diktens känslor. Passande musikstycken är t.ex. Requiem Lacrimosa och Eine Kleine Nachtmusik, båda W.A. Mozart, för höst respektive vår. Ledaren som dansar kan gärna bära neutralmask, och annat som passar *Bipolaren*, t.ex. röda yllesockor och horn. Därefter går eleverna i roll och dansar till olika musikstycken i deras egna versioner av *Bipolaren*. Musikstycken spelas upp turvis och alla får uttrycka hur de skulle vara i *Bipolarens* roll. Eleverna kan också gärna använda rekvisita.

Följande övning är en samvetsspaljé, det vill säga en dramakonvention som går ut på att deltagarna ställer sig i två led vända mot varandra. En elev går igenom spaljén medan de som står i leden viskar då hen går förbi. I denna version av samvetsspaljén tröstar barnen höstbipolaren genom att visa tröstande åt den när den går förbi. Eleven som går genom spaljén är i roll som *Bipolaren*. Helst ska alla deltagare få prova på att gå i roll. *Bipolaren* får klä ut sig om hen vill.

Avslutning

Som avslutning på dramaövningarna för man en diskussion om sådant som eleverna tagit upp under frågorna i början. Andra frågor som kan diskuteras är:

- Tror ni att *Bipolaren* är vuxen eller ett barn?
- Tror ni *Bipolaren* är den enda som känner sig så här?
- Kan man trösta en människa så som ni tröstade *Bipolaren*?

Slutdiskussionen ska vara sammanfattande och hela övningen kan avslutas med applåd.

Dikten *Bipolaren*

Introduktion

Samla barnen i en ring. Bekanta er med boken och dikten. Läs och lyssna till dikten, se på bilderna.

Konvention

Använd dramakonventionen *Den tomma stolen*. Konventionen handlar om att man föreställer sig någon sitta på en stol och så ställer man frågor som man själva besvarar, som om man var den som satt på stolen. Om man önskar kan man modifiera uppgiften så att man har ett föremål (ett mjukisdjur eller liknande) som sitter på stolen. Då blir det enklare att ställa frågor till en figur. Föremålet kan göras "levande" genom att den rör på sig, intar olika ställningar under diktuppläsning. Frågor kring årstider, våren och hösten är en självklar ingång. Prata om de känslor som höst och vår väcker. Frågorna vi använde modifierade vi enligt hur eleverna svarade.

Avslutning

Avslutande diskussion om för- och nackdelar kring årstiderna och någon form av röstning om vilken årstid var och en föredrar. Barnen kan även ge förslag på vad *Bipolaren* kunde göra annorlunda på våren och på hösten. Vad gör *Bipolaren* på vintern? På sommaren?

Se på bilderna i boken och på väggen på samtidigt.

Dikten *Nomadinen*

Introduktion

*Börja med att sätta er i en cirkel och prata om boken, dikten och situationen. Bläddra fram till dikten *Nomadinen*. Läs dikten för eleverna, se på och prata också bilderna i boken. Med stöd i följande frågor kan ni börja tolka dikten:*

- Varför bygger *Nomadinen* hela tiden nya bon?
- Varför tror den att allt är mycket bättre någon annanstans?
- Är ett (fysiskt) hus alltid ett hem?
- Hur tror ni att *Nomadinen* känner sig på den här bilden?
- Var känner du dig hemma?
- Skulle du vilja bo någon annanstans?
- Var skulle du i så fall vilja bo?
- Skulle det stället kännas som ett hem/hemma?

Konvention

Använd en boll som kan fungera som en metafor (för *Nomadinen*). Den kan låna *Nomadinens* karaktär. Skicka runt bollen i cirkeln och hälsa på *Nomadinen*. Skicka alltid bollen till någon som inte haft den än under det aktuella varvet. Gör det här i några varv. Nu får alla hitta på ett nytt ställe där *Nomadinen* bygger ett bo. Sedan frågar man *Nomadinen* (du kan ta bolleken igen) hur det känns på det stället. Be barnen beskriva både hus och platser.

Avslutning

Efter leken kan bollen användas igen. Nu är den inte *Nomadinen* utan en boll som ger var och en en möjlighet att berätta om hur det var att läsa en dikt på det här sättet.

Tänk att det ryms så mycket i en dikt!

Dikten *Klumpantropus*

Material: Boken, något mjukt att ligga på, svag belysning i rummet under själva diktmassagen.

Introduktion

Förbered genom att välja cirka fem dikter som ingår i massagestunden. Många av dikterna lämpar sig bra för massage: Klumpantropus, Bombomen, Ide-djuret, Bipolaren osv.

Konvention

Be barnen sätta sig parvis inför aktiviteten. Fråga om barnen vet vad ordet massera betyder och om de varit med om massage tidigare. Berätta att massagedikterna valts från boken, att samma dikt läses flera gånger och att alla får både massera och bli masserade. Visa också hur man kan massera; trycka lätt med hela handen, springa över ryggen med fingrarna, göra lätta fjärilsrörelser över hela ryggen. Berätta också att det inte får göra ont för den som blir masserad.

Sedan är det dags för massage. Den som blir masserad lägger sig på mage, den som masserar lägger sin hand på ryggen. Sedan kan uppläsningen och massagen börja. Introducera barnen till en dikt i taget och visa bilden på djuret innan barnen börjar massera varandra. Läs varje dikt två gånger innan den som masserar och den som blir masserad byter plats.

Avslutning

Efter att du läst 3-4 dikter, kan alla sitta runt i ring och prata om hur det kändes att massera och att bli masserad. Som avslutning till aktiviteten kan barnen sitta framför varandra i ring och ännu massera varandra en gång till någon av djurdikterna.

Läs med kroppen!

Dikten *Doranden*

Introduktion

Börja övningen med att viskande ge anvisningar till barngruppen om att forma en halvcirkel. Läs dikten. Be eleverna sluta ögonen och tänka på någonting som de längtar efter. Efter att eleverna kommit på vad de längtar efter kan de delas in i grupper om tre.

Konvention

Övningen går ut på att grupperna ska skapa en egen rörelsekedja utan ord, som de sedan presenterar. Idén är att rörelserna görs framför varandra, liknande en spegel. Det blir effektivt och man kan bestämma ifall man vill göra det spegelvänt eller inte. Rörelsekedjorna kan utgå från olika former av längtan. Kedjorna kan handla om att något smått växer till något stort, eller tvärtom något stort krymper. Grupper på 3-4 elever kan försöka komma på ett eller flera förslag till vad de längtar efter, och sedan visa upp det för resten av gruppen. Här cirkulerar de vuxna kring de olika grupperna och stöder eleverna. Efter att alla grupper är någorlunda färdiga, får de visa upp sin version av dramakonventionen *Spegeln*, för resten av gruppen. Viktigt att tänka på är att barnen får visa sin konvention i tystnad, samt att de får applåder efter varje presentation. Ge muntlig respons. Resten av gruppen får gissa vad det var de sett i diskussionen efter varje presentation. Samtalet kan styras antingen av de vuxna eller av de som har presenterat. Om det finns tid kan fortsatta dramaövningar göras utgående från frågor. Frågor angående dikten kan vara:

- Vem är *Doranden*?
- Vad menas med tusen bin och månens apelsin?
- Vad beror det på att dagen är kort?
- Vad för känsla finns i bilden, är den glad eller ledsen?

Avslutning

Som avslut kan eleverna beskriva hur det kändes att arbeta så här med en dikt. Det kan uppstå många olika frågor som kan leda till ämnesövergripande vidarebearbetning. Till exempel om:

- Hemlängtan
- Dygnsrytm
- Beroende (dator, droger)
- Utseendeideal
- Skogsnedhuggning
- Lycka
- Att utvika från norm
- Åtstörningar
- Det materiella samhället
- Tankspriddhet
- Livsinställning

Tänk att få tänka genom en dikt.

Dikten *Celansetten*

Övningens tema

- Utforska ett undervattenslandskap
- Kontrasterna ljus och mörker
- Vad kan det finnas och höras i mörkret?
- Vad är en skatt?

Introduktion

Eleverna sitter i en ring. Läs dikten, gärna flera gånger. Se på bilderna till boken tillsammans. Målsättningen är att öppna upp dikten och ta reda på vad och vem den handlar om. Vad kan läsas mellan raderna? Hur kan dikten och bilderna tolkas? Vilket budskap förmedlar dikten och bilderna tillsammans?

Frågor:

- Vem är *Celansetten*? Var är *Celansetten*? Vad gör *Celansetten*? Gömmer den sig, varför? Varifrån tror ni ordet "celansett" kommer? (sällan sett)
- Man ser bara hälften av *Celansetten*, hur tror ni resten av *Celansetten* ser ut?
- Vem är *Lyktfisken*? Var är *Lyktfisken*? Vad gör den? Söker den aktivt efter vänner i mörkret?
- Finns det *Celansetter*/ *Lyktfiskar* på riktigt? Varför har *Lyktfisken* en lykta?
- Känner fiskarna varandra? Är de vänner?
- Det är mörkt på bilden. Vad kan det finnas i mörkret? Gömmer det sig någon annan i mörkret? Kanske det finns flera *Celansetter* som ingen kan se?

Konvention I

Till havets djup

Efter diskussionen är det dags att ta sig ner till havets djup. Idén är att tillsammans föreställa sig hur det är att dyka ned till havsbotten. Eleverna kan stå i en ring och en vuxen målar med hjälp av ord upp hur (en slags berättelse) man dyker ner i havet. Man kan börja vid havsstranden och låtsas att man doppar tårna i strandvattnet (känns det kallt?). Solen värmer skönt. För att skapa stämning kan man spela en ljudfil med vågbrus och måsars skrin i bakgrunden, man kan använda sig av till exempel YouTube. Sedan föreställer man sig att man gradvis går ner i vattnet (vi vadar ut till knäna, nu når vattnet till magen, och nu till armhålorna, vi hör hur vågorna kluckar, man ser sjögräs). Så är det dags att dyka ner under vattenytan (vi tar ett djupt andetag, vi simmar nedåt, vi känner oss tyngdlösa, det blir tystare, det blir mörkare...) Om man vill kan man göra simrörelser. Här kan du, om det är möjligt, gradvis dämpa belysningen i rummet. Du kan också be eleverna blunda och föreställa sig att det är alldeles mörkt.

På havets botten

Nu är alla nere på havets botten. Vi känner havsbotten under fötterna. Vi kan andas igen, för vi har förvandlats till fiskar. Hur ser det ut nere på havsbotten? Vad ser ni? (det är mörkt!) Eleverna ombeds fundera på vilka ljud man kan höra i mörkret på havets botten. Hör ni några ljud? Ett ljud som man kan höra är vågorna högt ovanför

oss. Hör ni? Alla trampar tillsammans en jämn, långsam takt med fötterna - det blir vågornas rytm, vågorna som slår mot klipporna högt ovanför, vid vattenytan. Takten kan vara jämn och långsam ($\frac{1}{4}$ dels takt).

Efter detta kan man dela ut olika ljudinstrument till eleverna: taktpinnar (claves), hemgjorda instrument, till exempel kinder-ägg fyllda med ris (rytmägg), plastflaskor till hälften fyllda med vatten, knäppande burklock från babymatsburkar... Eleverna gör olika ljud och rytmer med instrumenten och lyssnar till hur det låter. De kan också göra bubbelljud med munnen: plopp, plopp, plopp... blubb, blubb... Hur låter det under vattnet egentligen?

Övningen fungerar som en uppvärmning samt som ett sätt att få alla att känna sig trygga. Idén med övningen är att eleverna skall bekanta sig med hur det ser ut på havsbotten och vad man kan höra för ljud här. Vi utforskar en för eleverna kanske okänd miljö.

Konvention II

Mörkret och "det underbara"

Efter att man tillsammans har lyssnat på de olika (o)ljuden på havets botten en stund samlar läraren in rytminstrumenten. Nästa frågor att fundera på är:

- Vad kan det finnas i mörkret?
- Hurdana känslor väcker mörkret? Känns mörkret skrämmande?
- Är ni rädda för mörkret?

- Kan det finnas bra saker i mörkret?
- Kan det rentav finnas skatter i mörkret?

Dela ut ficklampor till eleverna. Nu förvandlas de till Lyktfiskar som simmar omkring (eleverna är i roll)! Kanske något underbart uppenbarar sig i Lyktfiskarnas ljuskäglor! Ett svart tyg fungerar som ridån. Två vuxna, eller två utvalda "ridåmästare", håller upp ridån på var sida. Bakom ridån kan man ställa en stol eller en pall, och på denna placerar läraren olika "skatter". Vad som helst kan fungera som skatt: en falsk diamant, en skattkista fylld med lite glitter, mynt, en snäcka, korall, en fisk eller ett leksaksdjur med horn (likt Celansetten).

Lyktfiskarna får nu lysa på ridån. Man kan göra trummande ljud med handflatorna mot knäna för att få upp stämningen. Sedan sänks ridån ner och eleverna får lysa med ficklamporna och upptäcka skatten.

Skatter kan även vara mer symboliska, som t.ex. en kär teddybjörn, eller ett familjefoto. Man kan även utmana eleverna och lägga fram konstiga skatter, som till exempel en diskhandske. Kan en diskhandske vara en skatt?

Om man har tid kan eleverna själva turas om att välja skatter som placeras bakom ridån och sedan avtäckas.

Tanken med övningen är att visa att det kan finnas underbara saker i mörkret. Det gäller bara att titta tillräckligt noggrant och ha ett öppet sinne. Man kan dra paralleller till kamratrelationer och att man inte skall döma någon enligt utseendet. Man vet inte hur roligt det är att leka med en person förrän man har provat.

Avslutning

Alla simmar nu tillbaka upp till ytan. En vuxen målar upp bilden. Belysningen i rummet blir gradvis starkare. Måsarnas skrin och vågbruset hörs igen (om man vill). Barnen sätter sig igen i en ring. Sedan följer en slutreflektion.

- Hur kändes det? Vad var roligt/inte så roligt?
- Är mörkret farligt?
- Kan det finnas något fint i mörkret?
- Vad tänkte ni att ni skulle få se bakom ridån? Blev ni förvånade/överraskade?
- Vad kan vara en skatt? Motivera.
- Fundera på: har du något speciellt som du tycker om? Vilken är din egen skatt? (något fint, mjukisdjur, familj, kusin, vänner, playstation?) Motivera.

Om du vill arbeta vidare med temat kan ni till exempel teckna Celansetten/ Lyktfisker eller teckna hur det ser ut på havsbotten om man bortser från mörkret. Man kan rita sin skatt.

Sällan sett!

Dikten Celansetten

Material

Trollsand, modellera eller annan formbar massa, underlag (t.ex. engångstallrikar)

Introduktion

Samla eleverna, introducera undervattensäventyret för dem. Alla får stiga in i sin fantasiubåt för att "bubbla" sig ner i havsdjupet. Tydliga rörelser då ubåten dyker, även tydliga "blubb"-ljud för att skapa rätt stämning.

Konvention

På havets djup läser en av ledarna dikten högt. Eleverna kör då tyst omkring i sina ubåtar. Efter dikten får eleverna utforska havsbotten med uppmaningen att fundera på vad de ser (i sin fantasi). Eleverna får samtidigt berätta vad de ser. Ledarna deltar aktivt och kan på det sättet bekräfta elevernas upplevelser och även aktivera de elever som har svårt att fantisera. Därefter stiger ubåtarna långsamt upp till ytan.

Avslutning

Arbete med trollsand eller dylikt. Eleverna formar en vald upplevelse från havsbotten. Detta arbete ska med fördel dokumenteras i bilder av eleven själv eller läraren, för att senare kunna bearbetas i skolan. Samtala om bilderna, det som gjorts. Möjlig fortsättning i skolan: måla det du såg då Lyktfiskén kom. Bygg upp en undervattensvärld med de bilder som tagits vid utställningsbesöket.

Flera sätt att läsa: analogt och digitalt.

Dikten *Väntansdjuren*

Material: exemplar av boken, vaxmassa (olika färger), papperstallrikar, kniv
Dramakonvention: tolkning av dikten och självständigt arbete med vaxmassa.

Introduktion

*Läsupplevesen börjar med en gemensam introduktion om förkunskaper om boken.
Någon som läst boken? Var(skolan/hemma)? Har ni någon favoritdikt eller ett
favoritdjur i boken?*

Konvention

Du eller en elev får läsa dikten högt för de andra. Diskussion och reflektion kring dikten och bilden.

- Vilka tankar och känslor väcker dikten?
- Har ni sett *Väntansdjuren* förr? (Liknar de Hattifnattar? Stinky?)
- Hurdana ansiktsuttryck har *Väntansdjuren*?
- Vad tror ni *Väntansdjuren* väntar på? Finns det i bilden?

Nu får eleverna arbeta med valfri vaxmassa och börja med att forma klot. Det är viktigt att alla börjar utifrån ett klot för att först få en konkret form att arbeta ifrån. Sedan ska de forma det de tror *Väntansdjuren* väntar på. Här finns det inga regler/begränsningar, låt barnens fantasi flöda! Läraren kan stöda eleverna genom att ställa frågor som tar fram elevernas egna intressen och på detta sätt utveckla deras idéer. Eleverna kan också bolla tankar sinsemellan för att hitta på fantasifulla svar. Till slut får alla presentera sina verk och förklara varför de tror *Väntansdjuren* väntar på just det de format.

Avslutning

Dessa verk kan endera sparas i skolan och ställas fram i klassen eller så får eleverna ta dem hem. Man kan även använda vaxmassan på nytt. Ifall vaxmassan återanvänds måste verken förvaras isolerat eftersom de annars stelnar. Syftet med uppgiften är att väcka intresse för dikt- och bildanalys, tala om känslor samt att utveckla elevernas fantasi. Eleverna får fritt tolka bilden och dikten och använda sin kreativitet för att forma vad det nu än är som *Väntansdjuren* väntar på.

Se! Det är som om Väntansdjuren stigit ur boken.

Dikten *Vadfisken*

Material

Blått tygstycke som är fiskdamm

Gröna papper klippta som näckrosblad i dammen och blad i träden som fisken flyger upp i.

Små blåa fiskar som minne för barnen.

Små stolar eller bänkar där barnen kan stå då de är i trädet.

Introduktion

Samla eleverna i ring runt fiskdammen. Fråga om eleverna känner till boken. Berätta om boken och läs dikten för dem. Visa näckrosdammen (tyget) och förklara vad det är. Eleverna får ligga på dammen.

Frågor att fundera kring:

- Hur känns det för vadfisken i dammen?
- Vad ser man om man är en fisk?
- Barnen får göra ljudcollage för en fiskdamm.

Konventioner

Tomma stolen där eleverna får fundera på vad *Vadfisken* skulle svara.

Ljudcollage för att illustrera dammens värld och trädet.

Spegling där eleverna får visa hur fisken gör.

Läs dikten en gång till. Lämna tomrum med möjlighet att diskutera på valfria ställen

Frågor till *Tomma stolen*:

- Varför vill fisken bort från dammen?
- Varför vill den upp i trädet?
- Tycker vadfiskarna om att vara tillsammans?
- Hur ser allt ut från dammen?
- Hur känns det för fisken?
- Hur ser allt ut från trädet?
- Vad finns i trädet och vem träffar den?
- Är ugglan sur? Varför?
- Vad tycker räven?
- Hur klättrar vadfisken?
- Visa?
- Vad gör fisken då den flyger bort?
- Vart flyger den?

Eleverna får föreställa sig att de är vadfiskar som klättrar upp och får ben och sedan får vingar och kan klättra upp i ett träd. De testar att ligga på golvet, sitta på golvet, stå på stol. Vi lyfter upp bladen så det blir ett träd. Eleverna får fundera och visa hur det låter i ett träd.

Spegling: Barnen speglar varandra och visar hur det ser ut då vadfisken får ben och vad den gör. Alternativt kan eleverna göra varandras skugga så det blir en Följa John-lek.

Alternativ: Istället för att göra ljudcollage kan man ha ett ljudband för dammen och ett ljudband för trädet. När eleverna är i dammen kunde man också dämpa belysningen.

Avslutning

Samtal kring upplevelserna. Eleverna får varsin *Vadfisk* från dammen.

Vada med Vadfisken.

Dikten SSSCH

Introduktion

Övningen fokuserar på att utveckla elevernas förmåga att uttrycka sina känslor visuellt samt på andra uttryckssätt. Eleverna jobbar både självständigt samt i grupp i eftersträvan att utveckla självförtroende och känsla av samhörighet. Med hjälp av denna dramaövning utvecklas även elevernas förmåga att "lära känna sig själva och att utvecklas till kreativa människor med sund självkänsla." Övningen har blandat diskussion, metarefleksion samt rörelseuppgifter.

Konvention

Fokusera på texten och de känslor den väcker. Inkludera bilden, be till exempel eleverna teckna en bild till *Sssch*. Fråga om någon av eleverna har läst boken eller sett hurdan figur *Sssch* är. Ifall det finns elever som känner till dikten och figuren kan man låta dem berätta lite om deras tankar kring *Ssschs* karaktär.

Läs dikten tillräckligt lugnt och tydligt, så att eleverna verkligen kan sätta sig in i figurens värld och bilda både visuella och tankemässiga uppfattningar kring den. Läs dikten flera gånger. Övningen är riktgivande och kan anpassas till den egna klassen. Under övningen kan läraren även använda mer tid till att diskutera om känslor och hur de kan uttryckas på ett konstruktivt sätt. Undervisningsstunden strävar efter att ge eleverna förutsättningar och möjligheter att arbeta tillsammans samt kommunicera på ett konstruktivt sätt.

Uppvärmningslek kan varieras beroende på klassens storlek och gruppdynamik. Ifall du anser att övningen inte är lämplig kan du pröva någon av nedanstående övningar:

- 1) Visa med rörelse: Be eleverna att röra sig på olika underlag: snö, is, en stenig strand, varm sand, gräs mm.
- 2) Relationer: Eleverna ska stå parvis mitt emot varandra. Kom överens om ett mönster, som ni ska röra er i, i förhållande till varandra. Till exempel mot varandra och mötas - från varandra till sin plats – mot och förbi varandra. Utför detta mönster på olika sätt, t.ex. aggressivt, ömt, attraherande till varandra och så vidare.
- 3) Sinnesstämningar: Alla går runt i rummet var för sig till musik eller motsvarande. Då ackompanjemanget tystnar stannar eleverna i en ställning som uttrycker någon sinnesstämning, till exempel glad, ledsen, rädd, arg. Ni kan sedan diskutera hur man rör sig vid olika sinnesstämningar och pröva, Vad är det till exempel som gör att jag ser rädd ut? Vad är det för skillnad mellan en glad och en sorgsen gång?"

Istället för att uppvisa dramatiseringen kan eleverna även utföra rollspel om konfliktstilar. Övningen går ut på att olika roller delas ut och eleverna får sedan spela samtidigt eller frivilligt göra ett rollspel med övriga som publik. Rollerna ska vara i anknytning till *Sssch*, som till exempel att en elev är blyg och osäker och "gömmar sig i sin håla" medan en annan "stampar och vrålar". Hur samspelar dessa?

Avslutning

Dessa övningar kan också varieras beroende på vad man vill uppnå med övningen. Man kan välja att istället för en aktiv rörelselek ha en avslappningsövning. Nedan beskrivs ett par olika varianter till kommunikationsövningar samt ett par avslappningsövningar.

Trollstaven: En i gruppen ha en "trollstav" och förvandlar med hjälp av denna de andra till precis vad han vill. De får förbli i förtrollningen tills de blir trollade till något nytt.

Amöban: Alla tar i ring och rör sig till musiken. Ringen kan formas hur som helst men man får inte släppa varandras händer. Efter ett tag får ringen delas i hur många delar som helst, med hur många deltagare som helst. Man får också byta ring när man vill. Enda villkoret är att ingen ska vara ensam.

Skulptören och lerklumpen: Man delar in sig i grupper på tre. En är skulptör, en lerklump och en modell. Skulptören bygger en skulptur av lerklumpen efter förebild som modellen visar. Övningen kan utföras med blundande skulptör och lerklump.

Isfigurer: Lyssna på musik. När musiken stannar blir eleven en isfigur, som smälter tills hen blir en vattenpöl på golvet.

Trasan: Man är en trasa som torkat upp vattnet. Vrid ur trasan några gånger och ligg sedan som en urvriden trasa, helt avslappnad. Denna övning kan även kombineras med olika känslouttryck, till exempel hur trasan känner sig när den är helt slut.

Avslappningsövningar

Avslappningsövningar är bra för att kunna gå ner i varv samt att komma i kontakt med fantasi och känsloliv. Avslappningen kan även hjälpa oss "att upptäcka vårt inre flöde av tankar, idéer och associationer". Även elever behöver avslappningsövningar. Positiva upplevelser inom skolvärlden leder också till förbättrade prestationer, och därför är det viktigt att man försöker ta med i undervisningen också sådant som avslappningsövningar och andra lugnare aktiviteter som skapar en trygg och positiv miljö för eleverna.

Dikten *Quinellan*

Verkstaden lämpar sig bäst för yngre skolålder, men kan modifieras för att även passa de äldre årskurserna. I verkstaden har vi fokuserat på teman ensamhet, vänskap och social samhörighet.

Introduktion

Eleverna rör sig till musik. Då musiken tystnar blir eleverna statyer d.v.s. de stannar i den position de är i då musiken stannar. För varje gång musiken börjar spela på nytt, ger läraren eleverna ett nytt sätt att röra sig på.

Till exempel:

- Gå vanligt.
- Gå på tå och sträck dig så lång som möjligt mot taket.
- Var trött och häng med hela kroppen.
- Gå i huk.
- Lek att du hoppar över diken/stora vattenpölar.
- Ta så långa steg som möjligt.
- Klättra över stora stenar.
- Låtsas att du är i skogen och gå under grenar på olika höjd.
- Låtsas att du är en apa/annat djur.
- Låtsas vara en ballerina.
- Rör dig fritt (t.ex. dansa till musiken).

Musiken och de olika rörelsesätten kan ändras beroende på årskurs.

Konvention

Läs dikten *Quinellan* och öppna upp genom diskussion. Eleverna sitter i ring tillsammans med läraren för att uppleva en känsla av gemenskap och vara uppmärksamma på de frågor som läraren ställer. Dikten kan läsas en till två gånger, och eleverna får titta på bilden samtidigt. För att öka elevernas förståelse för texten kan vissa ord och ställen i dikten upprepas och diskuteras. Då olika frågor diskuteras ges eleverna tid att först på egen hand fundera över frågan. Exempel på frågor som kan diskuteras:

- Vem är *Quinellan*? -Djuret på bilden, ett djur som ingen sett förr. Hur kan man beskriva hen utseendemässigt?
- Vad ser *Quinellan* i vattnet? -Spegelbilden av sig själv.
- Har ni någon gång sett er spegelbild i vattnet? Vad är speciellt med spegelbilder som ses i vatten? -Jo/Nej, vatten rör ofta på sig, det är inte helt stilla, och därför ser det även ut som att spegelbilden rör på sig.
- *Quinellan* börjar tala med sin egen spegelbild i vattnet, varför gör hen det? -I dikten står det 'Du min enda vän'. Hen känner sig kanske ensam och har inga vänner och därför talar hon med sig själv. Hen vet kanske inte att det är en egen spegelbild, hen kanske tror att det är en annan person.

- Är det alltid bra att tala endast med sig själv? -Nej, ibland kan det vara skönt, men annars är det bra att kunna lätta på hjärtat och få saker sagda till någon annan. Exempelvis om man känner sig ensam, ledsen, rädd, orolig, har en hemlighet eller funderar över något.

Använd dramakonventionen *Spegeln*. Gruppen står i en yttre och inre ring med lika många personer i varje. Ringarna vänder sig mot varandra så att det bildas par. Den yttre ringen börjar med att vara *spegel* och de i inre ringen får visa olika rörelser mot spegeln. Den som är spegeln gör spegelbilder efter, d.v.s. gör samma rörelse spegelvänt. Sedan byts rollerna. Efter det tar den inre ringen ett steg till höger så att paren byts och övningen görs på nytt.

Avslutning

Samtala om upplevelserna och kring gemenskap, ensamhet och utanförskap. Knyt an till elevernas vardag och verklighet. Exempel på frågor:

- Vem kan ni tala med om ni behöver tala med någon eller berätta något? - Vänner, föräldrar, släktingar, grannar, husdjur, lärare e.t.c.
- Vilka vuxna personer finns i er skola som ni kan tala med om det händer något, ni behöver eller vill tala med någon? - Klassläraren, andra läraren, assistent, skolhälsovårdare e.t.c.

Se! Där är *Quinellan*!

Dikten *Bergets gäster*

Material: Klassuppsättning av boken - åtminstone dikten och tillhörande illustration.
Arbetsätt: Ljudcollage, statyer, högläsning och sökande av stämning, känsla, ljud och rörelse.

Introduktion

Placera er i en ring. Berätta om vad som ska hända, om den kommande uppgiften, boken, dikter, eventuell tidigare bekantskap med boken osv. Läs dikten för varandra. Gärna med olika röster. Vad handlar dikten om? Hur kan dikten läsas för att låta som sitt innehåll? Hurdan inlevelse kräver dikten för att komma till sin rätt? Kan sättet man läser dikten på forma diktens innehåll? Läs med mörk eller ljus röst, glatt, ledsamt, långsamt, snabbt osv. Med vilken inlevelse gör sig dikten bäst? Vad finns det för moment i texten som man särskilt kan betona? Eleverna får i tur och ordning föreslå hur läraren ska läsa dikten, varpå läraren läser och gruppen lyssnar. Eleverna kan gärna blunda medan de lyssnar för att känna in stämningen. Vad händer med dikten då man läser den på olika sätt? Förändras bilderna i huvudet då du blundar och lyssnar? Vem är gästarna? Varför träffas de och var? Vilka tankar väcker den här dikten hos dig? Diskutera tillsammans om inre bilder, om stämning, om känslor, ljud och rörelser. Eleverna berättar vad de har för tankar om dikten hittills.

Konvention

Sedan delas eleverna in i grupper på ca 2-3 personer. Varje grupp har en bok att titta i. Eleverna studerar texten och den tillhörande illustrationen. De kan fundera på följande frågor:

- Vad ser man i bilden?
- Vem är gästarna nu – ser de annorlunda ut, än nyss i ditt huvud?
- Var och vad är det Blåa berget?
- Vilka rörelser kan man ana i bilden?
- Passar bilden till dikten?
- Vilka känslor väcker bilden? Vilken stämning kan man utläsa i den?
- Finns det ljud i bilden?

Eleverna gör ett ljudcollage och statyer baserat på bilden och texten som behandlats. Övningen kan göras i mindre grupper eller som helgrupp. Några elever bildar statyer som föreställer känslor, rörelser och stämningar som de uppfattat i bilden och texten. Resten av gruppen står i ring kring statyerna och gör ljud som kan höras gå gästarna går upp mot det Blåa bergets topp. Eleverna turas om att göra statyer och ljud.

Avslutning

Eleverna diskuterar tillsammans med läraren om vad de upplevt och vad de lärt sig under övningen. Hur kändes det att lyssna? Såg du inre bilder? Kan man göra så här med alla slags texter? Man kan också arbeta med nyckelfrågor för fördjupad tolkning: Frågorna kan användas i övningen ovan och/eller som enskilt diskussionsunderlag för dikten *Bergets gäster*:

- Varför ropar de "Jajamen! "? - Är det något som de kommer överens om?
- Vart sjunde år- syftar det på en tradition, samhörighet, hemlighet?
- Blåa berget, vad är det för ett ställe?
- Varför ifrågasätter de inte träffen - vad händer med den som inte går dit?
- Hur träffas de - går de samma väg fram till berget?
- Var bor de och hurdant hem har de?
- Vilka är gästarna? Varifrån kommer de?
- Vems värld är det fråga om, lever gästarna i samma värld som vi människor
- Talar gästarna vårt språk?
- Hur låter det i människoöron då gästarna ropar sitt "Jajamen! "?
- Hur kommunicerar gästarna med varandra?

Här är det fullt med gästar!

Dikten *Hoppeligen*

Introduktion

Eleverna börjar med att göra sig så små som möjligt (använd gärna metaforer för att skapa bilder av smått och stort). Därefter sätter man på musik som gradvis växer och eleverna skall sedan låta sig växa och röra sig i takt med musiken.

Eleverna får röra sig fritt på ett område. Genom att leka *sten*, *sax*, *påse* får eleverna växa från liten, till mellanstor och till slut till *Hoppeligen* som kommit i mål och hoppar omkring. De får endast utmana någon med samma storlek som sig själva, vinner de så växer de och förlorar de så blir de mindre (förutom om de redan är små, då hålls de små).

Kort diskussion om hur det kändes att vara liten/stor i uppvärmningen, titta på bilden till dikten. Fundera på hur det kan ha känts för *Hoppeligen* då hen stod på strandkanten och tog ett skutt ut på det första isflaket. Hur kände hen sig på stranden, när hen hoppade över isflaken och när hen till slut kommer fram? Vad krävs för att ta steget från att stå på stranden till att våga hoppa ut på flaken för att till slut komma fram?

Konventioner

Övning 1: Gå in i en vägg

Eleverna ställer sig på rad några meter från en vägg. Med stängda/förbundna ögon skall eleverna, gå mot väggen och försöka stanna så nära väggen som möjligt.

Vid dåligt med utrymme kan elever gå i omgångar. Eleverna kan testa på att gå med händerna utsträckta framför sig, med händerna vid sidan, ensamma, i par, i grupp och springandes.

Övning 2: Visa känslorna i dikten

Eleverna delas in i mindre grupper (2–4 elever per grupp). De går med sin grupp till en av tre olika stationer: stranden (rädsla, oro), isflaken (nervositet) och slutet (känsla av att lyckas). På varje station får gruppen tillsammans fundera på hur *Hoppeligen* kände sig på det stället där de står och hur de med kroppen skulle visa den känslan. Efter en stund (en knapp minut) får en grupp åt gången visa känslan så som de tolkar den. När alla grupper visat sin känsla byter de station så att alla får vara på alla stationer.

Avslutning

Vi läser dikten igen. Diskussion: koppla dikten till elevernas vardag, ex. finns det tillfällen i skolan som de kan känna igen sig i dikten (inför prov etc.)?

Tack,! Välkomna igen!